УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ
75 років
Служби Народові

СВОБОДА



SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК
UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюзу: 435-8740
— Тел. в Ню Йорку: —
BArcly 74125
УНСоюзу: BArcly 7-5387

РІК LXXVI. Ч. 87. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 10-го ТРАВНЯ (MAY) 1969 No. 87. VOL. LXXVI

— КОРОТКІ ВІСТІ —

П'ятниця, 9 травня 1969

В АМЕРИЦІ

ДВОХ ПРЕДСТАВНИКІВ УРЯДУ ПРЕЗИДЕНТА НІКСОНА переконані, що найкращим засобом боротьби проти голоду і вбогости — це збільшити кількість грошей в кишенях убогих людей. Висловили таку думку секретар здоров'я, виховання й суспільної опіки Роберт Г. Фінч і секретар рільництва Едфорд М. Гардін під час переслухань в сенатській комісії харчування і людських потреб. Пропозиції відповідних реформ будуть передані незабаром на розгляд Конгресу. Найнижчою ставкою грошової допомоги для потребуючих буде сума 30 долярів.

ОДНУ З КОПІЙ НАДРУКОВАНОЇ ВПЕРШЕ ДЕКЛЯРАЦІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ЗСА, що її знайдено недавно між старими паперами в одному домі, продано під час авкціону в Ню Йорку за суму 404 000 долярів. Закупив її американський колекціонер Айра Дж. Корн, юн. з Далласу. Його суперником під час лицитації був нюйоркський книгар Ганс П. Кравс, який був готовий заплатити 403.000 долярів. Вперше була надрукована Декларація Незалежности у Філядельфії 4-5 липня 1776. Із першого цього видання збереглося 16 примірників.

АМЕРИКАНСЬКЕ ІСТОРИЧНЕ ТОВАРИСТВО вирішило більшістю голосів продовжувати підготову до участи своїх представників в міжнародному конґресі істориків, який має відбутися 1970 року в Москві. Відомий американський вчений Артур М. Шлезінгер, мол., виступив разом з іншими істориками з пропозицією, щоб — для протесту проти окупації Чехо - Словаччини — Історичне Товариство відкликало своїх представників з міжнародного комітету історичних наук, який займається влаштуванням Конґресу, і вимагало відбути конґрес в іншій країні.

ПІД ЧАС НУКЛЕАРНОЇ СПРОБИ, ПРОВЕДЕНОЇ в середу 7 травня під землею в Пагуте Меса в Неваді, зірвано середньої величини нуклеарну бомбу потужности яких 20 до 200 тисяч тон ТНТ.

ПОЛІТИКИ НЕ ВДОВОЛЕНІ З ТОГО, що президент Ніксон не найменовує на дипломатичні становища тих республіканських політиків, які під час виборчої кампанії підтримували його кандидатуру на президента. Ніксон міг змінити майже 120 амбасадорських постів, але він досі найменував менше як 30 нових амбасадорів та й то вибирав на дипломатичні становища в більшості фахових дипломатів, а не політиків, які деколи нічого не знають про країну, де мають працювати як посередники між її населенням та американським народом. Дехто твердить, що Ніксон роздає дипломатичні пости фаховим дипломатам тому, що визначні політики не хочуть витрачати свої фонди та час на те, щоб займати слабо платні амбасадорські пости.

У СВІТІ

СОВЄТИ ЗАКУПИЛИ від 1959 року 44 американські фільми, а американські фільмові розподільники закупили в тому часі 25 совєтських фільмів. З Державного Департаменту заперечено, наче б Державний Департамент переводив цензуру американських фільмів, що їх хочуть купувати Совєти, але признав, що він висловив американським фільмовим продуцентам сумніви, чи варта продавати Совєтам такі фільми, що їх совєтська пропаґанда використовує проти Америки, вказуючи на ті фільми, як на потвердження їхнього викривленого й фальшивого образу про Америку.

МІЖНАРОДНИЙ ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ У ЖЕНЕВІ СТВЕРДИВ, що французький комуністичний журналіст Режі Дебрей, що його засуджено в Болівії на 30 років в'язниці за співучасть в партизансько - революційних діях комуністів під командуванням кубинського ватажка Че Ґевари, здоров і почуває себе непогано. Він пише тепер книжку про французького письменника, міністра культури в уряді де Ґолля, Андре Мальро. Дебрей журиться тільки, що про нього його французькі земляки-комуністи „забудуть".

МОСКВА ЗАКИНУЛА Комуністичному Китаєві, що китайці захопили транспорт зброї, призначений для Північного В'єтнаму, щоб використати ту зброю для внутрішніх розгр у Китаї. „Красная Звезда" інформує, що в Комуністичному Китаї влада насправді перейшла в руки військовиків, які мають найсильнішу позицію в теперішньому партійному політбюро.

В ЗАХІДНІЙ НІМЕЧЧИНІ ПОГІРШИЛИСЬ відносини між Християнсько - демократичною і соціял - демократичною партіями на тлі спору довкола законопроєкту, що його зголосив міністер судівництва, соціяліст Горст Емке, про вможливлення арештувати й судити німецьких воєнних злочинців без уваги на час доконання злочину. Цей законопроєкт хоче скасувати постанову, що від 1970 року, себто в 25 років від закінчення другої світової війни, не можна судити за злочини, доконані під час тієї війни. Консервативні діячі з Християнсько - демократичної партії зголосили додаток до законопроєкту міністра Емке, щоб не було більше судів за „менші провини". Соціялісти завзято протестують проти такого додатку, а сам Емке загрозив димісією.

ПАПА ПАВЛО VI ЗАКИНУВ міжнародній пресі, що вона неправильно підходить до сучасних проблем Католицької Церкви та непотрібно роздуває внутрішньо-церковні дисонанси, підходячи до них з погляду нездорової сенсації. Папа твердив у своїй промові, що її виголосив до кількох тисяч вірних у соборі святого Петра у Римі в минулу середу 8 травня ц. р., що різним міжнародним газетам залежить тільки на вишукуванні скандалістики.

ДОЛЯ ПРЕМ'ЄРА БРИТАНІЇ ГАРОЛДА ВІЛЬСОНА ПОГІРШИЛАСЬ, коли голова парляментарної групи керівної Партії Праці, Даґлас Отон, висловився публічно за те, щоб уряд Вільсона відкликав зголошений законопроєкт про обмеження свободи так званих диких страйків. Прем'єр Вільсон заповів, що він пов'яже вотум довір'я до нього, Вільсона, з остаточним голосуванням над тим законопроєктом у палаті громад. Робітничі спілки, які є базою для Партії Праці, заявилися проти того законопроєкту.

В ЙОГАНЕСБУРҐУ В ПІВДЕННІЙ АФРИЦІ ВЕДЕТЬСЯ вже 68 днів судову розправу проти двох видатних журналістів з англомовної газети „Ранд Дейлі Мейл" за надрукування статтей про брутальність поліції у південно - африканських в'язницях. Прокуратура закидає підсудним очорнення поліції і покликала на розправу 105 своїх свідків. Оборона покликала тільки 16 свідків.

Студентські заворушення продовжуються, в коледжах Ню Йорку бійки й пожежі

Ню Йорк. — Після відкриття закритого внаслідок студентських заворушень Нюйоркського Міського Коледжу на терені цієї школи почалися нові бурхливі заворушення. В середу 7 травня відбулися на терені цієї школи бійки між негритянськими і порторіканськими студентами з одного боку і здебільшого білими противниками стосування насилля в боротьбі за реформу високих шкіл, з другого боку. Негри й порторіканці розгаяли палицями й камінням білих студентів, противників демонстрацій, які творять величезну більшість. У висліді бійок було поранених і відставлених до шпиталю семеро студентів. Припинила сутички на терені школи щойно викликана її правлінням поліція. Тільки тоді негри й порторіканці розбіглися. Сутички між студентами продовжувалися також в четвер: вони обкидали себе взаємно яйцями і камінням. Водночас із цим в будинках коледжу підкладено одинадцять вогнів, які спричинили загрозливу пожежу в одному із будинків. Поліція заарештувала вісім студентів. Продовжуються студентські заворушення також по інших університетах і коледжах. Адміністрація Говардського Університету була примушена припинити навчання після того, як студент. боївки складені з лівих білих і чорних студентів, зайняли вісім будинків, вимагаючи контролі над програмами навчання і допущення студентів до правління школою. В Дармутському Коледжі поліція арештувала 56 осіб учасників „сидячого страйку" проти офіцерського вишколу з школі. В Ітака, Ню Йорк, окремо призначена лава присяжних почала слідство проти групи негритянських студентів Корнельського Університету, які окупували були із зброєю адміністраційний будинок школи.

Провідники католицької Церкви в Параґваї проти диктатури Стреснера

Консепсіон, Параґвай. — Вже з перших місяців 1969 року в цій країні посилюється боротьба проти диктаторського режиму, що його очолює як президент Альфредо Стреснер. До опозиції проти Стреснера, що її ведуть ліберальні партії і студентська молодь, як також у великій мірі комуністи, приєднуються тепер також провідні діячі католицької Церкви в Параґваї, вимагаючи лібералізації режиму і проведення відповідних реформ в різних ділянках політичного, громадського і культурного життя. Дуже активно в цьому діють параґвайські католицькі священики, багато з-поміж яких вже 1961 року підтримували студентів в організуванні перших демонстрацій проти Стреснера і його режиму. Відкрито з вимогою реформ виступає тепер католицький єпископ Консепсіону Анібаль Маріцевіч Флейтас, родом з Юґославії, вимагаючи прав і підтримки для убогого населення країни.

Нюйоркський „Блю Кросс" плянує підвищення забезпеченевих ставок

Ню Йорк. Правління Об'єднання Госпітальної Служби Ню Йорку, відомої загально під назвою „Блю Кросс", подало до відома, що ця установа плянує найближчим часом підвищити свої забезпеченеві ставки. Це підвищення буде стосуватися 4-800 000 осіб — мешканців нюйоркської метропольтальної округи, які забезпечені в Об'єднанні Госпітальній Службі. В цій справі „Блю Кросс" внесе відповідну пропозицію до Стейтового Забезпечене Департаменту. Буде обов'язувати підвишка після остаточного затвердження департаментом внесеної тепер пропозиції. Висота підвишки покищо не устійнена, але передбачають, що вона буде приблизно такої висоти, як проведена востаннє 1964 року підвишка ставок — пересічно 32.92 процентів. Мотивує свій плян підвищення забезпеченевих вкладок правління „Блю Кросс"-у, що востаннє дуже збільшилися кошти шпитального лікування. В самому тільки 1969 році збільшаться ці кошти на яких 16 процентів, проти 1968 року.

Мирон Литвин найменований „Зразковим натуралізованим громадянином"

Нюарк. — Американська організація „Юніко Нешенел" найменувала цього року — вперше з-поміж громадян українського роду — відомого українського громадського діяча, власника похоронного заведення в Ірвінґтоні, Н. Дж. Мирона Литвина „зразковим натуралізованим громадянином". Про це повідомив представник „Юніко Нешенел", складеної переважно з американців та італійців, Відділ у Нюарку, Люїз Бов, від імени Комітету для відзначування видатних громадян. Мирон Литвин одержить це відзначення на 20-му річному бенкеті під гаслом „День: Я Американець", в ресторані Тамс у Нюарку, в суботу 17 травня. Тостмайстер на бенкеті буде „фріголдер" повіту Ессекс Ц. Блейзі з Саут Орандж. В молодості Мирон Литвин служив при підношенні води на залізницях в Канаді, працював посильним у ресторанах і готелях у Нюарку тощо. У 1936 р. він заклав перше з українців у стейті Ню Джерзі похоронне заведення „Литвин енд Литвин Гом", при якому діє від 1950 року і приватна автообслуга для хворих. Впродовж 15 років М. Литвин був заступником голови Організації Українських Професіоналістів, брав і бере активну



Мирон Литвин

участь в українському і американському громадському житті. На бенкеті в його честь, з участю його дружини Анни з роду Бас, і дітей, при співучасті представників багатьох українських і американських товариств та організацій, проведе вступну молитву о. д-р Михайло Гринчишин, парох української католицької церкви св. Івана Хрестителя в Нюарку. Мирон Литвин, який залишив з батьками Україну, коли мав 16 років, по праву дістане це американське відзначення, як американський громадянин українського походження, бо він виявив талант організатора, доброго бізнесмена та ніколи не забуває і про громадські обов'язки в обох середовищах.

Комуністи проголосили на Паризькій конференції „мирову програму"

Париж. — В минулий четвер 8 травня ц. р. на 16-му з черги пленарному засіданні Паризької конференції про В'єтнам, голова делеґації південно - в'єтнамського Фронту Національного Визволення, себто В'єтконґу, Тран Буу Кієм відчитав „мирову пропозицію", схоплену у 10-ох точках. Говориться там про відкликання з В'єтнаму всіх американських збройних сил та ліквідацію всіх тамошніх військових баз без ніяких передумов, про створення у Південному В'єтнамі провізоричного уряду та створення після того коаліційного уряду, який охопив би всі партії, соціяльні й релігійні групи, — про ступневе здійснювання з'єднання В'єтнаму на базі переговорів, — про забезпеку Південному В'єтнамові суверенности, недоторкальности й невтральности і т. п. Поминаючи неминучі в усіх комуністичних документах пропаґандивні звороти, є в тій останній комуністичній пропозиції нотки, які диктують американській і південно-в'єтнамській сторонам потребу докладно проаналізувати й обміркувати її. Ось так, наприклад, комуністи не вживають вже тут терміну „американські лакеї й поплентачі" на адресу південно-в'єтнамського уряду й очевидячки погоджуються переговорювати з ним. Кажучи про політичну амнестію для всіх, що співпрацюють по будь-котрому боці у В'єтнамському конфлікті, як також про коаліційний уряд, що охопив би всі партії й верстви народу, комуністи згори погоджуються співпрацювати з людьми з теперішнього режиму, чого вони дотепер не допускали. Так само, хоч у тій пропозиції не названо за іменем північно-в'єтнамських збройних сил на території Південного В'єтнаму, проте своїм натяком на „інші війська" признано їхню приявність і конечність відкликання їх „за порозумінням між самими в'єтнамцями". Очевидно, що В'єтконґ виготовив і проголосив ту плятформу у тісному порозумінні з північно-в'єтнамським урядом. Тому найперші коментатори припускають, що комуністи таки рішили перейти до тайних ділових розмов. З американського боку ані у Парижі ані у Вашинґтоні покищо не проголошено ніякої офіційної реакції на той комуністичний виступ.

Уряд Партії Праці у Британії програв комунальні вибори

Лондон. — У першій серії комунальних виборах у Британії, які відбулися в минулий четвер 8 травня ц. р., урядова Партія Праці знову зазнала прикрої поразки. Загалом соціялісти втратили коло 600 мандатів у громадських і міських радах. Найпригіршими престижеми поразками були вибори в Гютоні, в окрузі самого прем'єра Гаролда Вільсона, та в Блекбері, окрузі міністра праці Барбари Кестл: в обох тих місцевостях консерватисти отримали більшість в міських управах. Ті вибори дали новий доказ на такий упадок популярности керівної Партії Праці та її уряду Гаролда Вільсона, що ніхто в Британії не сумнівається, що коли б тепер розписано парляментарні вибори — до влади вернулись би консерватисти. Поглибилися теж криза в самому уряді, де є прихильники і противники законопроєкту про обмеження робітничих прав на страйк. Той проєкт виготовила й перевела через перше читання у палаті громад названа вгорі міністер Барбари Кестл, але вона попала через те у гострий конфлікт з могутніми робітничими спілками. На найближчий понеділок заповіджено конференцію прем'єра Гаролда Вільсона з проводом Унії робітничих спілок і від висліду тієї конференції залежить доля того законопроєкту та може й доля уряду Вільсона.

У Західній Европі знову гостра монетарна криза

Бонн. — На всіх західньоевропейських біржах позначилася в останніх днях значна знижка французького франка й британського фунта штерлінґів та звишка західньо-німецької марки. У Парижі і Лондоні масово „втікають" від франка і фунта і купують німецьку марку, а не золото, як це було осінню минулого року. Викуп німецької марки за чужі валюти й золото такий великий, що державний німецький банк сам закупив 160 мільйонів марок, щоб протидіяти приватній спекуляції. Внаслідку посилились голоси за конечність офіційного підвищення вартости західньо-німецької марки у реляції до доляра й золота. Таку „ревалюацію" марки пропонують міністер народного господарства д-р Карль Шіллер, президент Федерального Банку Карль Блессінґ. Однак канцлер д-р Курт Кізінґер і міністер фінансів Франц Йозеф Штравс противляться ревалюації французької і британської валюти, на що не погоджуються уряди Британії і Франції. Справа має також внутрішньо-політичний характер, бо Шіллер є соціял-демократом, а Кізінґер і Штравс є консерватистами з Християнсько-демократичної партії. Ревалюація марки потягла за собою подорожчання сільсько - господарських продуктів і тому зменшення шансів їхнього експорту, тому хліборобські кола, з якими дуже рахуються християнські демократи, є рішуче проти ревалюації марки.

В Совєтському Союзі відкликано військові паради

Виступаючи в ролі „миролюбної овечки", ЦК КПСС і Рада міністрів СССР видали „указ" з 28 квітня 1969 року, що вони „визнали за доцільне надалі, починаючи з цього року, паради совєтських військ провадити тільки 7-го листопада — в річницю жотневої соціялістичної революції". На підставі цього „указу" вже 1-го травня не було військових парадів у Москві та в захоплених столицях „республік" — Києві, Мінські, Тбілісі, Єревані й ін., а йшли натовпи цивільних людей та фізкультурники, при чому в Києві половина транспарентів була українською, половина російською мовою, а в Одесі, Дніпропетровському, Донецькому й ін. містах, особливо на Донбасі — майже всі гасла про „міровую революцію" вже були написані мовою окупанта. Москва, можливо, хоче підкреслити відкликанням військових парадів свою „миролюбність".

В Міннесоті відбувся вечір у 75-річчя УНСоюзу

Міннеаполіс (МД). — Заходами Окружної Управи Відділів УНСоюзу в Міннесоті відбувся тут 4 травня ц.р. в залі Укр.-Американського Дому успішний вечір, присвячений 75-літтю УНС. Простора заля цього Дому заповнилась союзовцями та іншими членами громади Міннеаполісу і Сент Полу, а вечір відкрив голова Окружної Управи п. Г. Папіж. Доповідали — гол. радний УНС д-р М. Данилюк, який, вітаючи громаду від Головного Уряду УНС, дав загальний нарис про Союз, а згодом — проф. М. Дербуш про значення „Свободи", інж. М. Денисюк про Союз в числа та інж. Я. Карп'як про значення забезпечення в УНС. Доповідачі мали приготовані свої виступи заздалегідь і закінчили свою програму менше, як за годину, що було деякою новинкою на цьому терені. Виступив також з привітом УНСоюзові голова Відділу УККА, проф. О. Грановський.

У мистецькій частині Ірина Михайльонка відчитала вірша М. Дербуша, присвяченого 75-літтю УНС, а згодом демонстровано фільм про Союзівку. На жаль, помилково надіслано не замовлений фільм із культурно-громадською тематикою, а інший, зроблений при нагоді молодечих святкувань на Союзівці. Хоч і цей оглянуто з цікавістю, то все ж управа має на меті в недалекому майбутньому показати громаді фільм з іншою тематикою.

На закінчення виступив місцевий своєрідний ансамбль бандуристок, молоденьких членів УНС, сестер Вовк — Гані, Тетяни і Єлисавети, які черговий раз показали своє справжнє мистецтво гри на бандурах. Ці молоденькі студентки-сестри стають тут улюбленою появою на сценах, і не без причини.

Після закінчення офіційної частини громада мала нагоду оглянути виставку видань та матеріялів УНСоюзу, яку дбайливо підготовив проф. М. Дербуш, а всі секретарі Відділів давали зацікавленим інформації про УНС. Вечір закінчено в товариських гутірках при буфеті. Союзовий актив у Міннесоті був радий, що мав нагоду відзначити ювілей УНСоюзу та зустрітись при тій святочній нагоді з громадянством своїм міст.

У Австралії померла Марія Дейко



Сл. п. Марія Дейко за працею

З Нюпорту в Австралії надійшла вістка про смерть датного науковця-філолога і педагога проф. Марії Дейко, що сталась 30-го квітня після майже піврічної хвороби та великого виснаження: проф. Марія Дейко в понад 70-річному віці з великим напруженям працювала впродовж кількох останніх років над підручниками для Рідних Шкіл та Шкіл Українознавства, а свій найновіший і останній підручник — хрестоматію для дітей старших клясів під наг. „Про що тирса шелестіла" Авторка закінчила незадовго перед смертю і передала його на останній перегляд письменникові Дмитрові Чубові перед друком. Переважно у виданні Спілки Українських Учителів і Виховників у Англії та з допомогою Союзу Українців у Великій Британії, а також з великою фінансовою допомогою сина сл. п. Марії Дейко — інженера Вадима Дейко, який частково подарував, а частково позичив родинне гроші на різні видання, в останніх роках вийшли такі підручники сл. п. проф. Марії Дейко: „Волошки", „Рідний Край", „Євшан-Зілля", в друці є перша після „Букваря" читанка „Рідне слово" та остання, підготована до друку — хрестоматія „Про що тирса шелестіла". Сл. п. проф. Марія Дейко в Україні була відома, як фахівець з ділянки вивчення чужоземних мов і працювала у відповідних наукових установах. В багато ілюстрованих і зразково скомпонованих читанках-підручниках виявлені ґрунтові знання предмету, велика любов до української історії, культури, національної літератури як клясичної, так і сучасної. Підручники сл. п. проф. Марії Дейко прийняті як обов'язкові в Австралії, Англії, Німеччині, Франції та нещодавно були рекомендовані відповідною Комісією Шкільництва при СКВУ до найширшого вжитку у всіх країнах, де є українське шкільництво. Сл. п. проф. Марію Дейко поховали 2-го травня 1969 р. на цвинтарі в Мельборні.

У КАНАДІ ПОМЕР 102-РІЧНИЙ УКРАЇНЕЦЬ

Сенді Лейк, Манітоба. — Тут у старечому будинку помер 9-го квітня 1969 року 102-літній українець Матвій Ґреґораш. Він народився у квітні 1867 р. в Зах. Україні, до Канади прибув у 1898 р., спочатку жив у Вінніпезі, потім фармерував біля Городу впродовж понад 30 років. У домі для старих людей сл. п. Матвій Ґреґораш жив близько 10 років. Тижневик „Український Голос" з 30 квітня не повідомляє, чи хтось із українських журналістів або науковців у Канаді мав зустрічі й розмови з людиною, яка прожила понад 100 років.

ПОВІДОМЛЕННЯ ГОЛ. КАНЦЕЛЯРІЇ УНС

Головна Канцелярія Українського Народного Союзу повідомляє всіх, що плянують взяти участь у великих святкуваннях 75-річчя УНС в Шамокіні, що білети на Ювілейний Бенкет в залі Американського Леґіону в Шамокіні в суботу, 31-го травня 1969, уже можна набувати в Головній Канцелярії УНС 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303, або в секретаря 1-го Відділу УНСоюзу п. В. Черного — Mr. Walter Chernego, 931 Center Street, Shamokin, Pa. 17872. Ціна білетів: $4.50.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Subscription Rates: One year $18.00; six months $9.50; three months $5.00. For UNA members monthly 65¢.
Статті підписані їх авторами, не мусять відповідати становищу редакції.
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

У поклоні Матері

Від першого слова, вимовленого дитиною, до останньої думки за життя — людина якнайтісніше пов'язана з матір'ю. Християнська віра вчить любити й шанувати батьків своїх, бо лише тоді будеш жити довго і буде тобі добре на цій землі. Українську дружину-матір оспівав ще легендарний поет Боян Віщий у „Слові про Ігорів похід". У безлічі народних пісень про матусю рідненьку, про матінку-голубоньку, про найріднішу і наймилішу людину — висловлено найглибшу пошану до неструджених материнських рук, до найвірнішого материнського серця, до досвіду тієї, що ночі не спала та дітей розуму навчала.

Для української громади в Америці Свято Матері, що його відзначають американці, є одночасно і її святом. Специфіка нашого життя підказує, що ця друга неділя травня є також святом Матері-Бабусі. Ця наша Мати-Бабуся — як пише в своїй статті в органі Союзу Українок Америки „Наше Життя" п. Осипа Грабовенська — „надихана Рідною Землею, нагріта її сонцем, вигодувана її плодами, вона вся ще променює її духом . . . У матері, як і в бабуні, ця велика найшляхетніша любов, яка ніколи не старіється. Тому вона з однаковою силою передається дітям і внукам, тут немає границь віку. І тому в День Матері вклонімся також бабусям . . ."

Роля матері й бабусі в житті поневоленого народу особливо значна. Це ж вони зберігають у родинному вогнищі мову свого народу, його звичаї і традиції, вони охороняють душі своїх улюблених дітей від наступів, і то щоденних наступів, ворога - окупанта. Не менш важлива роля матері-бабусі і в обставинах життя в інших країнах світу, де також треба змагатися за збереження рідної мови й національних рис серед інших народів і культур. І не тому, щоб їм протиставитись, а щоб їх збагачувати.

Не минає дня, щоб не мали ми нагоди бути вдячними нашим матерям-бабусям, але цієї неділі особлива нагода виявити їм нашу найщирішу пошану і любов.

Правильне рішення

Покликаний морською адміраліцією в порозумінні з Урядом слідчий суд розглядав протягом 80-ох днів усі подробиці, пов'язані з трагічною подією 23 січня 1968 р., коли на Японському морі три північнокорейські стежні човни, підтримувані бомбовиками совєтського типу МІГ, обскочили американський розвідчий корабель „Пуебло" й захопили його разом з 82-членною залогою, високовартісним електронічним вирядом і різними секретними документами. У своїх висновках згаданий слідчий суд рекомендував поставити перед адміральський воєнний суд капітана „Пуебло", коммодора Ллойда Букера і відповідального за розвідчі дії корабля ляйтенанта Стіфона Гарріса, а найстаршому після Букера старшині Едвардові Морфі висловити на письмі догану. Секретар морських справ Джан Чейфі уневажнив ту рекомендацію, з якою не погоджувалися також головний командувач Тихоокеанської фльоти адмірал Дж. С. Гайленд і шеф морських операцій адм. Томас Мур, дармащо вони самі покликали до життя той слідчий суд.

Секретар морських справ Чейфі, не заперечуючи суттєвим закидам слідчого суду, заявив, що, поперше — капітан і всі члени залоги „Пуебло" вже досить натерпілися під час 11-місячного полону у комуністів, які навіть піддавали полонених фізичним тортурам, і, подруге, не можна скидати вини на одиниці, коли в цій справі завинила „ціла командна черга" морської фльоти. Не тільки капітан і його старшини винні в тому, що не вивінувано корабель в таку апаратуру, щоб можна було у випадку загрози негайно й дощенту знищити ввесь електронічний виряд і всі секретні матеріяли. Винне вище командування, яке не дало тому кораблеві летунської охорони. Винне командування, яке не перевело такого вишколу залоги „Пуебло" й не дало їй такої зброї, щоб вона поставила ворогові успішний спротив.

Але найбільше завинило в цій справі наївне переконання, що в мирний час існує повна свобода мореплавства на міжнародних водах. Командні морські чинники на базах в Японії, на Гаваях і у Вашингтоні „забули", що для комуністів не існують норми міжнародного права й етики, отже супроти них треба завжди і всюди бути напоготові. Винна затруєна ліберальною пропагандою атмосфера „співіснування" з комуністичним світом. І тому не можна карати людей, що впали жертвою тієї атмосфери, яку створили інші.

УКРАЇНЦІ В СОВЄТСЬКІЙ АЗІЇ

Американський Інститут для вивчення СССР, централя якого зосереджена в Мюнхені, присвятив ціле число свого а н г л о мовного квартальника "Studies on the Soviet Union" мало розробленій темі „Совєтський мусульманський світ" — азійським народам у Совєтському Союзі.

У 4-му числі журналу з кінця 1968 року вміщено статті Е. Киримала, Ю. Мироненка, Тумурбека Давлешіна, А. Авторханова, Н. Галая, С. Текінера, Г. Архімова і Ґ. Вілера, відомих совєтологів, про історію та різні аспекти життя, економіки і культури таких совєтських „республік", як Туркестан, Узбекістан, Таджикістан, Киргизія і Казахстан, загарбаних ще царською Росією, а потім привласнених Москвою Леніна з допомогою зброї.

У статтях, написаних на базі кількох сотень джерел, переважно совєтських, чимало місця присвячено вивченню складу населення тих мусульманських країн. На сторінці 18-ій сказано: „Статистика показує, що українці та білоруси, які прибувають у Центральну Азію, швидко переходять на російську мову і русифікуються. Це відноситься також до інших національностей, за винятком татар"...

До 1926 р. українці в тих азійських країнах зберігали рідну мову, живучи по селах і виселках, займаючись переважно хліборобством: з майже мільйона українців у 1926 році в совєтській Азії 735 000 осіб вважали українську мову за свою рідну. Але з індустріялізацією Центральної Азії та поширенням російського шкільництва українська мова почала занихати.

Американський журнал не згадує про те, що ЦК КПСС, провадячи „інтернаціональну політику", не забезпечував і не забезпечує українську та інші не-російські етнічні групи, переважно переселені до Азії з наказу того ж КПСС, рідним шкільництвом і підручниками їх мовою. „У 1955-56 навчальному році, — сказано в журналі „Стаді ов Совєт Юніон", 65% усіх учнів в Центральній Азії уже вчились по-російському, хоча росіяни там становили тільки 55% усього населення". Від 1959 року русифікація серед населення азійських країн в СССР та етнічних груп переселенців пішла вперед ще швидше.

У журналі не розглядається причин переселювання з України чи Білоруси переважно молоді до азійських країн. У Казахстані в 1959 р. було на чотири мільйони всього населення 75 000 українців, себто майже 9%; в Узбекістані узбеків є лише 60%, інші ж — це росіяни, українці, жиди, вірмени, білоруси та ін. — у сільських місцевостях було там у 1959 р. понад 20 000 українців, а по містах Узбекістану — понад 70 000 переселенців з України. Сотні тисяч переселенців з Росії, України та Білоруси живуть в інших країнах совєтської Центральної Азії.

Американський журнал не згадує, що обмосковлювання місцевої азійської людности та переселених українців, білорусів, молдаван і ін. — це ґеноцидний акт супроти неросійських народів.

Журнал навів цікаві дані про те, що на території совєтської Центральної Азії мешкає понад 6 мільйонів узбеків, але до півтора мільйона є їх в Афганістані; в СССР живе один мільйон киргизів, а на китайській стороні їх є понад 80 000; в СССР живе 95 000 уйгурів, а в Китаї їх є понад 4 мільйони; по совєтському боці живе понад три з половиною мільйони казахів, а в Китаї є їх до 600 тисяч осіб. „Ще яких 150-200 років тому ці народи творили одно ціле, мешкали етнічними групами на своїй землі, але їх єдність розбила китайська і російська колонізація", — сказано в журналі Інституту для вивчення СССР.

Матеріяли про совєтську Азію будуть подані в наступному числі квартальника, про що зазначено в примітці.

Михайло ТКАЧ

МАМИНІ РУКИ

Вороним конем схиливсь до мене вечір
І поклав до ніг сідло молодика.
А мені здається, чую, як на плечі
Лагідно лягає мамина рука.

Як мої літа розбіглися дороги,
Скільки б їх не знав, та є одна така, —
Та, що найдорожча, та, що від порога,
Де благословила мамина рука.

Мамині руки — колиска моя,
Хліб у долонях, що сонцем сія,
Крила мої у годину розпуки —
Мамині руки,
мамині руки.

На своїм віку я бачив рук немало,
Добре знаю теж у недруга яка.
Та коли я падав, завжди піднімала
Лагідна і ніжна мамина рука.

Щастя у житті, коли кохана любить,
Серце загріва любов її палка,
Та ніхто ніколи так не приголубить,
Як ласкава й вірна мамина рука.

Мамині руки — колиска моя,
Хліб у долонях, що сонцем сія,
Крила мої у годину розпуки —
Мамині руки,
мамині руки.

МУСИМО ПРОТЕСТУВАТИ

Московський комуністичний режим уже давно й настирливо готується використати століття народження В. Леніна для скріплення своїх захитаних позицій в червоній імперії та в країнах західнього світу. Він використовує всі свої впливи, аґентурний елемент і нахабну брехню, щоб представити Леніна у фальшивім ореолі „міжнародного добродія", і має вже чималі успіхи. Ось, наприклад, Комітет Захисту Прав Людини при Об'єднаних Націях ухвалив більшістю голосів відсвяткувати в 1970 році 100-ліття з дня народження В. Леніна, як визначного гуманіста (!?), що зробив великий вклад і сприяв прогресові у розвитку соціяльних і економічних відносин у світі.

Трудно зрозуміти, як могла бути прийнята така брутальна ухвала і не в СССР, а у вільному світі, коли всім відомо, що саме Ленін був надхненником і керманичем кривавої революції й організатором т. зв. диктатури пролетаріяту з системою жахливого терору. То за його наказом зорганізовано ЧК і „спецтрійки", які без жадних судових розправ призначали невинних людей на розстріл та мільйонами висилали до концтаборів на каторжну працю і смерть від виснаження.. І ніхто ніде проти тої брутальної ухвали не запротестував, хоч би так, як деякі наші гарячі антикомуністи протестували проти виступів танцювального ансамблю з Києва.

Але червона Москва не задовольнилася цим „здобутком", вона продовжує свою нахабну акцію. Ось кілька днів тому появилося в пресі повідомлення, що в ОН на засіданні Комітету деколонізації делеґати Польщі і Болгарії внесли пропозицію відсвяткувати (ще раз!) століття народження Леніна, як поборника колоніялізму, а член місії ЗСА при ОН С. Фішер подав іншу пропозицію — відзначити день народження ген. де Голля, „який так багато зробив для незалежности африканських націй". У цій справі Комітет деколонізації ще не прийняв рішення, але не може бути сумніву, що комуністичний бльок ще буде підносити цю справу. Невже антикомуністична еміґрація і на цей раз не зареаґує проти нахабства та брехливости Москви? Адже відомо, що якраз В. Ленін був головним стратегом і будівничим червоної імперії. Вшанування його, як антиколоніяліста, було б ще одним знущанням над вільним світом, а для українців та інших поневолених в СССР націй — поличником.

Вважаю, що нам слід негайно порозумітися з еміґраційними представництвами поневолених в СССР народів, а також з еміґраційними централями країн - сателітів і спільно зорганізувати солідну протестаційну акцію.

Протестаційний к о мітет повинен також звернутися до місій при ОН прихильних до нас країн, щоб вони внесли протест до ОН і виступили зорганізовано на Комітеті деколонізації проти вшановування В. Леніна, що був ініціятором і розбудовував червоний колоніялізм засобами терору, підступу і збройної боротьби. Події, що відбулися й відбуваються в Чехо - Словаччині, сприятимуть нашим намірам і зусиллям.

Вважаю, що ця протестаційна акція була б доброю нагодою, щоб виявити національну співпрацю і дух соборности, до яких зобов'язує нас Акт Соборности і Злуки Земель, 50-ліття якого ми недавно відсвяткували. На жаль, не можемо похвалитися осягами у виконанні цього історичного заповіту. Навпаки, він звучить для нас сьогодні, як грізне „мементо морі" і кличе — „схаменіться!"

Ленін вислав на Україну червоні ватаги Муравйова, щоб задушити нашу Національну Революцію й відновлену державність. Протестуймо проти вшанування його Комітетом деколонізації при ОН солідарно, на загальнонаціональних засадах!

А. Гудовський

„Програма американських комуністів" у московській „Правді"

У московській „Правді" з 5 травня надруковано два великі повідомлення про те, що XIX з'їзд комуністичної партії ЗСА „завершив свою працю". При чому той чотириденний з'їзд на Брукліні, з участю 264 делеґатів, закінчився чомусь „рано вранці у неділю".

З доповідями виступали генеральний секретар Гесс Голл, „національний провідник" американських комуністів Генрі Вінстон та ін. Останній особливо вимагав, як інформує „Правда", „розпочати ініціятивну роботу в середовищі робітничої кляси, за єдність білих і чорних".

У резолюції закликається комуністів, щоб вони взялися „наполегливо боротись за поширення рядів партії, особливо за рахунок притягнення до неї робітників — білих і чорних".

У повідомленнях „Правди" згадано, що американські комуністи відкидають червоний Китай — отже вони на послугах „соціялістичної системи", в якій диктує Москва. Згадано також і про одну з причин, чому з'їзд відбувався за зачиненими дверима, і „всі засідання, на прохання делеґатів, були закритими": „Імперіялізм робить тепер натиск на ідеологічні диверсії, намагаючись посіяти недовір'я серед комуністів, підірвати марксо-ленінські основи партії"...

Кого на з'їзді погнали, кого підвищили за покірність — невідомо. Американська комуністична партія, як видко з інформацій „Правди", робить особливий приціл на американську молодь, яка, пише „Правда", „знаходиться по стороні робітничої кляси і все активніше та енергійніше заперечує капіталістичну систему".

Американські к о муністи не даремно наполягають у своїх резолюціях та на схованих від американського народу „закритих засіданнях", щоб до їхньої промосковської партії затягати „робітничу клясу": в тій партії немає робітників, всупереч „ученню" Маркса і його міжнародної „компанії".

Леся Лисак

МАТИ

Мати вже не молода і занепадає на здоров'ї. Їй потрібно спочинку. Коли син встає ранком до праці, вона повинна б ще трохи поспати, бо ночами, недомагаючи на серце, не годна заснути. Проте, вона встає раніше за сина, щоб зготовити йому сніданок і полудишню перекуску, яку він візьме до роботи.

Вона не мусіла б цього робити, бо там, де син працює, можна за невеликі гроші купувати всяку їжу. Та мати має сумніви, чи та їжа буде така здорова, а головне свіжа, як домашня.

— Пригадуєш, сину, як пошкодила тобі риба в ресторанчику твоєї фірми? — і додає: — Чуєш, як пахне цей хліб? Учора я його спекла для тебе.

Мати все ще по-давньому заходиться з печенням домашнього хліба, хоч цього вже майже ніхто не робить. І по-давньому вибирає для сина рум'яне яблуко, бо „яблука добрі для здоров'я". Мати знає, що він уже давно перестав бути тим малим хлопчиком з-перед десятків років, але турботливість зосталася та сама.

А мені тоді приходить на думку інша мати. Тієї матері я ніколи не бачила, не знала, і вона вже давно не живе. Власне, про неї я знаю тільки те, що мені розказав її син. Один невеличкий фраґмент. Але чомусь цей фраґмент не хоче розвіятися в моїх думках так, як звичайно розпливаються інші розповіді.

Син цієї другої матері відомий мені з праці в українській громаді. Він один з тих, які не вміють хвалитися тим, що роблять, і не очікують за це ніяких похвал. Ані теж не розповідають про свої колишні заслуги чи подвиги. Про те, що Степан був карпатським січовиком, я довідалася принагідно і не від нього. Ви ж пригадуєте тисячу дев'ятсот тридцять восьмий рік і тих хлопців, що потайки переходили кордон на Карпатську Україну?

Але Степан ніколи не розказував, як тоді прощала його мати. До речі, від того часу вона вже більше не бачила його. Ні, Степан розказав про щось зовсім інше. Отак мимоходом кинув згадку про своє дитинство. Говорив без тіні якогось жалю, не думаючи викликати ніякого співчуття. Зовсім не знав, що ця скупа розповідь вріжеться у чиюсь пам'ять.

Степан був наймолодшим сином, тією останньою дитиною в лемківській селянській родині. Коли він народився, його матері було біля п'ятдесяти років.

Напевно не було цій спрацьованій жінці легко — і напевно мусіла вона дуже полюбити цю останню свою дитину. Бо це вона, селянка-лемкиня, вирішила послати наймолодшого сина „до шкіл". Щоб „вивчився на пана" і щоб мав життя легше, як вони. Коли зважити — назвім це обережним словом — недостатки, — то це було велике й сміливе рішення. Школи — як відомо — коштують гроші, а що у них було? Ця мізернина, що звалася „господарством"? Хата і той яловий клаптик поля?..

Правда, була одна полегша: гімназія, до якої ходив син — була недалеко. Всього - навсього п'ятнадцять кілометрів. Дві години ходу. Дві години ходу до міста, дві з міста.

Може тепер декому дивно. Таку дорогу щоденно, пішки, в обидві сторони?

Що ж, тоді так було. Хто з такого вбогенького села хотів „вийти в люди" — не міг себе жаліти. Ані себе, ані тих ніг, що двічі на день проміряли по п'ятнадцять кілометрів. У дощ і в сніг — так само. Казали — трудно...

Розповідав Степан:

— Бувало, вдосвіта встаю, щоб не спізнитися на восьму годину, коли починається наука. Тихо встаю, щоб матері не збудити. Та ні. Тільки з постелі ворухнуся, вона вже на ногах. А на переднівку, то найбільше мене ці ранки мучили. Бо мати до мене: „Дитино, я не маю дати тобі що їсти. Почекай, видою корову, хоч нап'єшся трохи молока".

Якось болісно всміхнувся:

— Бачите, мої мама не знали, що я того свіжого, ще теплавого молока, просто від корови, не годен був пити. Недобре мені було від нього, млісно. Нічого воно мені не помагало, а шкодило. Але того я мамі не міг сказати. Прямо не міг. Тільки випрошувався: „Не треба, мамо, ще завчасно доїти корову. Я не голоден".

Так я щось раз чи два сказав, а тоді мої мама тихенько заплакали. „Дитино моя, мені серце крається, що в хаті нічогісінько нема, що ти в голоді до школи йдеш". Плакали і на мене дивилися благально... А ви знаєте, що людині здається, коли бачить, як мати плаче... То я пив те молоко, пив, хоч гірко мені воно смакувало. Півгорнятка, бувало, домучу й біжу, щоб не бачити тих маминих очей.

Ще щось пригадав, бо знов усміхнувся, але інакше, як перед тим.

— А в школі, під час великої перерви, товариші, ті що в місті жили, виймали булки, знаєте такі „кайзерки" із шинкою. Їли, не поспішаючи. Не раз котрийсь скривиться: „Н а в кучило вже одно й те саме" — ніби ті булки і шинка. І кидає недоїджену булку в смітник. А мені тоді вже зовсім слабо ставало, і так кортіло щоб...

Не доказав. Не треба було. Можна було догадатися решти слів. А тоді, ніби перескочив із тих часів у теперішність:

— Нема моєї мами, давно нема. Вони б так тішилися, якби знали, що тепер мені вже добре, що живу так, як інші люди.

Думаю про матерів. Про цю стареньку, що встає ранками, щоб приготовити сніданок для свого сина. Про ту, яка колись вставала досвітками видоїти корову, щоб син бодай випив трохи молока...

Думаю про всіх, українських матерів — знаних і незнаних. Про їхнє серце думаю.

Степан Шах

ДЕРЖАВНА ГІМНАЗІЯ З УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ В ПЕРЕМИШЛІ

(Історичний нарис — у 80- ліття)

(4)

У 1916, 1917 і 1918 рр. почала наука нормалізуватись, але надійшов 1 листопад 1918 р. і розвал австрійської монархії Габсбурґів. Український нарід відновив по 570 роках політичного поневолення власну державну незалежність на Західньо-Українських Землях і створив власну Західньо-Українську Народну Республіку — зі столицею у Львові. Але в княжгороді Перемишлі, столиці Ростиславичів і Романовичів, задержали українці владу в своїх руках лише до 12 листопада 1918 р. Поляки, діставши поміч аж з Кракова, витиснули українську новозорганізовану армію з Перемишля, і знов українське життя завмерло. Науку в українській гімназії перервано, дир. А. Алиськевич залишив Перемишль і вже ніколи до нього не повертався. Він не хотів скласти „заяви льояльности супроти Польської Речі Посполитої", якої новий польський уряд вимагав від усіх державних урядовців. Дир. Алиськевич переїхав на Закарпатську Русь і там зорганізував у Берегові українську гімназію — на взір своєї гімназії у Перемишлі.

Версальський договір з 28 червня 1919 р., ратифікований польським соймом у Варшаві 31 липня 1919 р., зобов'язував Польщу забезпечити всі права національних меншостей, а тим зберегти стан українського шкільництва в Галичині, яку польський уряд переіменував на „Małopolska Wschodnia". Нова польська шкільна влада — Львівська Кураторія Шкільна — іменувала старшого вже віком члена учительського збору перемиської гімназії, що ще співпрацював з дир. Гр. Цеглинським і дир. А. Алиськевичем, професора Романа Гамчикевича — управителем української гімназії в Перемишлі. Проф. Р. Гамчикевич перебрав управу 4-го травня 1919 р., не чекаючи навіть на вислід боїв УГА під Львовом з поляками, і розпочав науку в українській гімназії при дещо зменшеному складі учительського збору, бо не всі хотіли скласти заяву льояльности супроти Польщі або ще не вернулися по війні до Перемишля. Проф. Р. Гамчикевич зумів опанувати ситуацію під новим польським правлінням. З кінцем червня 1919 р. відбувся навіть скорочений іспит зрілости для абсольвентів VIII кляси, що зголосилися вже за Польщі до VIII кляси. Іспит склало 28 абітурієнтів.

В шкільному році 1919/20 створив він комбіновані кляси так, щоб молодь, не втративши шкільного року, могла опанувати навчальний матеріял з двох кляс — з 1918/19 1919/20 рр. В шкільному році 1920/21 був несподівано великий наплив учнів до перемиської гімназії: вписалося до всіх кляс 1.206 учнів, в тому числі 325 приватистів, бо не було місця для всіх. В 1922/23 р. число учнів ще побільшилося: вписалося 1.391 учнів, і це був найвищий стан учнів перемиської гімназії за ввесь час її існування . . .

Але не довго тривав такий розвій гімназії. Рада Амбасадорів у Парижі остаточно признала рішенням з 14 березня 1923 р. Східню Галичину по Збруч Польщі. Тоді розпочався наступ на українське ш к і л ьництво, так урядовий, як і приватний — головно збоку „Związku organizacyj narodowych Małopolski Wschodniej". В році 1924 впровадила Львівська Шкільна Кураторія в усіх державних школах з українською мовою навчання польську мову у внутрішньому і зовнішньому урядуванні, заборонено вживати в науці назви „український", гімназія дістала урядову назву „Państwowy Gimnazjum z ruskim językiem nauczania w Przemyślu" „Державна Гімназія з руською мовою навчання в Перемишлі", введено двомовні шкільні свідоцтва з двомовними печатками і підписами, введено навчання історії, географії і науки про „Польщу сучасну" польською мовою на підставі спільних у цілій Польщі підручників, а навіть при веденні „тілесних вправ" приписано вживати польської мови.

Ці розпорядки викликали серед українського громадянства обурення, а серед молоді, націоналістично вже настроєної, живу реакцію. Молоді українські націоналісти, члени таємної організації УВО, виконали на львівського шкільного куратора Станіслава Собінського револьверовий атентант і вбили його. (У судовий процес замотаний був між іншими молодий „увіст" — Роман Шухевич, пізніший верховний командир УПА Тарас Чупринка*). А в Перемишлі вбили два вихованці гімназії — пластуни Волощак і Угорчак проф. Софрона Матвіяса, тодішнього управителя української учительської семінарії, вистрілом з револьвера за те, що він, мовляв, „надто ревно виконував розпорядки Шкільної Кураторії".

У такій атмосфері пішов шкільний радник — проф. Роман Гамчикевич у листопаді 1924 р. в стан спочинку. Але він і далі у Перемишлі брав участь в суспільному житті, головне, коли йшлося про оборону Бурси ім. св. Николая і Гімназійного Інституту, яких він був головою від 6 листопада 1920 р. до 11 липня 1925 р.

З початком грудня 1924 р. Львівська Шкільна Кураторія іменувала директором Перемиської Клясичної гімназії проф. Михайла Грицака, учителя математики в польській IV гімназії у Львові, старшого вже „педагога твердої руки". Був це ще з австрійських часів бюрократ, який виконував точно шкільні урядові приписи, не брав участи в суспільному житті, „Діло" пренумерував на ім'я свого доріреного шкільного терціяна. За його урядування наказала Шкільна Кураторія повісити в усіх клясових кімнатах на чоловій стіні польського державного орла та образ президента Польської Речі Посполитої і святкувати урядово польські державні свята: 11 Listopada, 3 Maja й іменини пана Президента держави — Богослуженням і концертом.

У березні 1925 р. заплянувано на дир. М. Грицака — з приводу ім'янин маршала Юзефа Пілсудського — револьверовий атентан. Поліція арештувала двох абсольвентів гімназії, В. Кубрака та В. Колодія і перевела ґрунтовну ревізію в Гімназійному Інституті, де знайдено виготовлену, чи підкинену, клепсидру для дир. М. Грицака з написом: „Смерть собаці!"

(Далі буде)

*) Степан Шах: „Роман Шухевич — символ незламности". (Спомин), Мюнхен, 1966, вид. Закорд. Частин ОУН, Бібліотека Укр. Підпільника, ст. 52-54.

Квітка чи камінчики — українському генералові?

Серед великого українського цвинтаря на могилках пишаються квітки, барвисті немов живі, хоронять могилки жертвих. Кожна з них інакша, залежно від любови і прив'язання до похованих, спроможностей, особистого уподобання родини чи найближчих, а кілька покритих камінчиками, і одна з тих могилок — українського генерала, замість квітками засипана камінням. На наш запит дістали відповідь: це тому ми покрили камінням, бо генерал не має близької родини й не буде кому квітів доглядати. Стало безмежно сумно. Невже ж ніхто не зможе заступити на чужині родини українському бойовому генералові — одному з найкращих генералів Армії УНР, Лицареві Ордену Залізного Хреста, прикладному громадянинові, який ціле своє життя присвятив народові — каміння? Ніхто не зможе подбати, щоб замість зимного каміння на його могилі росла квітка, що є виявом любови, пошани, вдячности. Невже ж українські комбатанти, брати по зброї, невже ж молодечі організації, для яких такі люди як Генерал, творили історію, невже ж Комітет З'їзду УНР, який проходив під кличем „В пошані нашим Батькам і Творцям Української Національної Революції" — не всилі доглянути могилку людини, яка ціле своє життя присвятила великій родині, своїй поневоленій Батьківщині. Невже ж?

Ніна С-ш

В КАЦЕТІ БЕРГЕН-БЕЛЬЗЕН БІЛЯ ГАНОВЕРУ ЗГИНУЛО в 1943-1945 рр. за Гітлера кругло 50.000 в'язнів, у великій більшості жидів. Між ними була й молода дівчина Анне Франк, що її, знайдений після її смерти щоденник, став страшним актом обвинувачення проти гітлерівського режиму. Тепер відвідала ті масові могили міжнародна Комісія, яка намагалася віднайти закопаних там французів, щоб, на основі французько-німецької умови з 1954 року, перевезти їх до Франції. Жидівські організації твердять, що практично неможливо здійснити той задум і протестують проти розкопування могил.

Українці Клівленду протестують проти нових релігійних переслідувань в Україні

Під час Шевченківського концерту, влаштованого 16 березня силами учнів Школи Українознавства Т-ва Рідна Школа і Рідної Школи ім. Тараса Шевченка при українських православних парохіях та який спонзорував Відділ УККА в Клівленді, присвні громадяни схвалили резолюцію - протест проти нових переслідувань релігійного та громадського життя в Україні. У резолюції, яку з рамени Українських З'єднаних Організацій міста зачитав д-р Богдан Футей, протестується проти ув'язнення архиєпископа Української Католицької Церкви Василя Величковського та переслідування її священиків і сестер-черниць. Дальше винесено протест проти потоптання громадянських прав Юрія Шухевича, безправно ув'язненого вже понад 20 років тільки за те, що він є сином сл. п. головного командира УПА Романа Шухевича, хоча формально його засуд мав закінчитися ще в 1968 р., він і далі пробуває в совєтській тюрмі.

Резолюцію було переслано відповідним міжнародним і державним чинникам з апелем, щоб вони прослідили ті нові випадки грубого нарушення релігійних і громадських прав наших братів в Україні та вимагали направлення заподіяних злочинів супроти невинних людей.

Д-р М. Д.

Кількість студентів в Україні відсотково нижча, як у всьому СССР

Париж.—Журнал „Ль'Ест Еуропеєн" ч. 81/1969 у статті його головного редактора Володимира Косика під наг. „Економіка, заробітки і рівень життя в Україні" подав порівняльні статичні дані про кількість студентів середніх і вищих шкіл у різних країнах світу. З таблиці видко, що в Україні є менше студентів, ніж відсотково у всьому „СССР". Автор статті порівняв дані з різних країн світу про кількість студентів із совєтськими офіційними, тож не завжди точними, даними, взятими із статистичних збірників СССР, у тому й із книжки Центрального статистичного бюра УССР „Україна за 50 років". Він спирає свої цифрові порівняння і на відомостях, опублікованих у паризькому щоденнику „Лє Монд", у статті „СССР у цифрах", з кінця 1967 р. За таблицею ред. Косика кількість студіюючої молоді на кожні 10 000 населення в кожній країні розприділювалась так за 1967 рік: у ЗСА на кожних 10 000 громадян було 223 студенти, в СССР 176 судентів, з того в Україні лише 161 студент, хоча це країна з найбільшою кількістю людности на кожний квадратовий кілометер; далі йдуть 100 студентів у Чехо-Словаччині і в Болгарії, 98 у Югославії, 94 у Франції, 88 в Угорщині, 86 у Польщі, 72 в Румунії, 63 в Англії, 50 в Італії, 48 у Зах. Німеччині. Згадано також про сильну кількість студіюючої молоді в Японії, де на кожних 10 000 осіб студіює понад 90 осіб. До цих даних треба додати, що совєтська статистика, це в першу чергу — політика, а вже потім статистика, і що з України режим висилає багато місцевих студентів до інших так зв. республік СССР, головно ж у совєтську Азію і до Сибіру, заміняючи тисячі молодих українських фахівців чужим елементом, здебільшого з Росії.

З НАШИХ БУДНІВ

МАТЕРИНІ ГОРДОЩІ

Недавно хтось сказав мені чи то півжартом, чи півсерйозно, що я ношуся з моїми земляками з Вібрецького повіту так, ніби дід із писаною торбою, — поза ними світу Божого не бачу. Що це не так, хай послужить вам прикладом нинішня коротка історія, присвячена моєму доброму сусідові, Рамосові, уродженцеві Порторіко; якого, звичайно, з Бібрецьким повітом нічого не в'яже. Сеньйор Рамос є власником фризієрні на 10-ій евню і час від часу клопочеться моїм волоссям.

— Боже мій! — говорить схвильовано, саджаючи мене на коловоротне крісло, — ви, мій приятелю, сивієте не то з кожним вікендом, а з кожним днем!

Крім проблеми з моїм волоссям, він має ще мороку з власною жінкою, — до речі, він кличе її „Мама", — так само, як у Бібрецькому повіті, уявіть собі! . . Клопіт із Мамою почався з того часу, коли їхній син, Альберто, ветеран в'єтнамської війни, дістав добру роботу водія автобусів у міській комунікаційній системі, з усіми забезпеченнями і бенефітами. Крім цього — дістав шоферську уніформу, штани, блюзу і службову шапку з блискучим дашком. І це Мамі вдарило на голову: згорділа від надмірного щастя!

— Дружина моя, — говорить, вибачливо посміхаючись, мій приятель Рамос, — це жінка старосвітських поглядів: трохи заскорузла й відстала від сучасного ритму життя. Нині, скажемо, в часі соціяльних потрясень, стати кольоровому хлопцеві водієм автобуса — не така велика штука. Але Мама нічого не знає та й нічого не читає про соціяльну революцію, що проходить в Америці, і для неї життьовий аванс сина — це вершини щастя! В її очах за кермою водія сидить не син її, Альберто, а принаймні князь Валії!

Ось, уявіть собі, що сталося того самого дня, коли свіжоспечений водій міського автобуса відбував свою першу туру по лінії число 11. . . Того дня Мама одягнулася в святочну одежу, заложила на голову капелюх, взяла парасолю і, як пишна пава, розсілася в автобусі, зараз за сидінням сина. Любовно обняла очима його струнку постать в службовій уніформі і перехрестилась, коли син поставив ногу на газі... Потім гордим поглядом обкинула сусідів-подорожніх, ну — і почала:

— Ви, мабуть, ще не знаєте, що це мій син, Альберто, керує нині автобусом?.. Еге ж! Він у мене дуже добрий хлопець, — не хуліганить, по барах не волочиться, не пристає з голотою. Був на війні, але вернувся, слава Богові, живий та цілий. Увесь час гроші нам посилав, а ми складали йому в банку. Ще не одружений, але має гарну дівчину: італієчку! . . Хто це подумав би: ще недавно, здається, пелюшки зрошував, а сьогодні, — дивіться, який орел: міським автобусом керує!

Розуміється, цим її говоренням син так поденервувався, що на Бродеві трохи не розбив автобуса! А вдома заявив, що коли Мама буде так надалі його компромітувати, він зрезигнує з міської роботи, візьме ще один курс і зачне їздити троком. Мовляв, — до шоферської будки Мама хіба за ним не полізе, бо там і так не буде перед ким величатися, який у неї син-орел!

Ікер

ДОБРУС вшановує пам'ять творців і діячів розстріляного відродження

Ню Йорк. — Демократичне Об'єднання бувших репресованих Українців совєтським режимом (ДОБРУС) влаштовує в суботу 10 травня ц. р. о год. 6-ій веч. урочистий вечір для вшанування пам'яті творців і діячів національно - культурного відродження 1920-их рр. У програмі вечора, що його відкриє вступним словом проф. Юрій Шевельов, передбачена доповідь проф. Григорія Костюка, голови Об'єднання Українських письменників „Слово" п. н. „Розстріляне Відроження", читання з творів письменників цієї доби у виконанні дир. Йосипа Гірняка і сольоспів Оксани Іващенко. Відбудеться вечір в залі Українського Інституту Америки при 2 Іст 79-а вул. у Ню Йорку.

„Літературна Україна" про пам'ятник Лесі Українки проєкту Михайла Черешньовського

Київ. — „Літературна Україна" з 1-го травня помістила репортажі про виставлені на вул. Саксаганського, в Музеї Лесі Українки, 17 проєктів пам'ятника Лесі Українці — для прилюдного огляду й обговорення. В репортажах зазначено, що півроку тому було проголошено конкурс на пам'ятник цій найбільшій українській поетесі, який буде встановлений у Києві на Печерському майдані, але в проголошенні не було виразно визначено побажань жюрі. Тому, мовляв, із 17 проєктів, що надійшли, заслуговують уваги лише три. Один із них, під девізом „Січам вічного", виразно нагадує поставою фігури пам'ятника Т. Шевченкові в Москві. Найбільше українськість, чи патріотизм Лесі Українки підкреслює проєкт пам'ятника під девізом „Буду жити". У репортажі „Образ мужній і величний" К. Прохоренка згадано про реакцію Павла Тичини на світлину з чудового пам'ятника Лесі Українки в Клівленді, проєкту і виконання видатного скульптора Михайла Черешньовського, імени якого не названо. П. Тичина з фотознімки не зміг добачити мужніх, героїчних рис у постаті Лесі Українки з-під різьця скульптора і вояка УПА М. Черешньовського. У „Літературній Україні" сказано: „Якось (було це восени шістдесят першого року) Павло Григорович Тичина розглянув у прогресивному зарубіжному журналі „За синім океаном" знімок пам'ятника Лесі Українці в місті Клівленді (ЗСА). Відзначивши, що жінка з оголеними плечима скоріше нагадує мадонну, поет трохи помовчав, журно похитуючи головою, і додав: „Надто вже ожіночили нашу Лесю. А вона ж боролася . . ." Саме так, Лариса Петрівна боролася, вона не шкодувала свого життя заради щастя й розквіту майбутніх поколінь". Пам'ятники великій поетці українського народу Лесі Українці будуть встановленні, за народні фонди, не лише в Києві, а й у м. Новограді-Волинському на Житомирщині, в Криму, в Зеленому Гаю, громадськість міста Полтави збирає також фонди на встановлення пам'ятника Лесі Українці. Між проєктами є один під девізом „Вершник": „на тлі постаті знедоленої, та нескореної України — виділяється закута в кайдани Мавка і згорьований Лукаш", писала „Літературна Україна".

АЛЕН Б. ШЕПАРД, ЮН., перший з американських астронавтів, який з огляду на хворобу вуха був вилучений від участи в космічних спробах і летах, уже вилікувався і вертається до виконування своїх астронавтських обов'язків. Шепард має тепер 45 років.

Ділимося сумною вісткою, що дня 27 квітня 1969 року у Блюмінґтоні, Індіяна, по довгій і тяжкій недузі відійшла у Вічність

бл. п.

ГАЛИНА АННА ДИДИНСЬКА

з роду Сас-Стрийська, вдова по бл. п. дипл. інж. Володимирі Ґоздава-Дидинському, відомому громадському діячеві в Західній Україні.

Тлінні Останки похоронено 30-го квітня 1969 р. на цвинтарі Вальгалля Меморі Ґарденс у Блюмінґтоні, Інд.

У глибокому смутку та невимовному болю сповіщають:

дочка — **СОФІЯ і зять ОЛЕГ КУДРИКИ**
сестра — **ДАРІЯ і шваґер МИХАЙЛО ХРОНОВЯТИ**
братова — **НАТАЛІЯ СТРИЙСЬКА**
братанок — **БОГДАН і ІРЕНА СТРИЙСЬКІ**
братанок — **МИРОН і ЕНЯ СТРИЙСЬКІ**
братанка — **ГАЛЯ і ЯРЕМА ПОПЕЛІ**
братанки — **РОМАН і ЗЕНОН СТРИЙСЬКІ** з Родиною
братанка — **ІРЕНА ВАЛШ**
братанок — **МИРОСЛАВ і КАТЕРИНА СТРИЙСЬКІ**
братанка — **РОМАНА і ВОЛОДИМИР КУЧИНСЬКІ**
сестрінок — **АНДРІЙ і ЯРОМІРА ДЗЬОБИ** та
Ближча і Дальша Рідня

Ділимося сумною вісткою з Членством і Українським Громадянством, що дня 16-го квітня 1969 р. в Чикаго відійшла у Вічність

бл. п.

МАРІЯ ГОЛОВАТА з дому КОРДОВСЬКА

довголітній член управи Відділу „Самопомочі" в Чикаго та основник і на протязі останніх 6 років голова Секції Емеритів при Відділі „Самопомочі" в Чикаго.

•

Опечаленій Родині висловлюємо глибоке співчуття.

УПРАВА ОУА „САМОПОМІЧ" — ВІДДІЛ в ЧИКАГО та УПРАВА СЕКЦІЇ ЕМЕРИТІВ

Замість квітів на свіжу могилу Президента Головної Ради Наукових Товариств ім. Шевченка і Голови Американського НТШ

сл. п.

проф. д-ра РОМАНА СМАЛЬ-СТОЦЬКОГО

на цілі НТШ в ЗСА
складає 15.00 долярів

Сентралія, Ілл. — Проф. д-р Іван **РОЗГІН**

Замість квітів на свіжу могилу Президента Головної Ради Наукових Товариств ім. Шевченка і Голови Американського НТШ

сл. п.

проф. д-ра РОМАНА СМАЛЬ-СТОЦЬКОГО

на цілі НТШ в ЗСА
складає 50.00 долярів

Ню Йорк, Н. Й. — Д-р Клементій **РОГОЗИНСЬКИЙ**

Замість квітів на свіжу могилу Президента Головної Ради Наукових Товариств ім. Шевченка і Голови Американського НТШ

сл. п.

проф. д-ра РОМАНА СМАЛЬ-СТОЦЬКОГО

складає 5.00 долярів
на цілі НТШ в ЗСА

Блумінґтон, Індіяна — Д-р Андрій **ТУРЧИН**

Замість квітів на свіжу могилу Президента Головної Ради Наукових Товариств ім. Шевченка і Голови Американського НТШ

сл. п.

проф. д-ра РОМАНА СМАЛЬ-СТОЦЬКОГО

на цілі НТШ в ЗСА
складає 10.00 долярів

Рочестер, Н. Й. — Проф. Омелян **ОМЕЦІНСЬКИЙ**

Замість квітів на свіжу могилу нашого Свата

бл. п. МИКОЛИ ВИННИЧЕНКО

складаємо 25.00 долярів
на церкву св. Софії в Римі

Анна, Прокіп, Лариса **МАТІЙЦІВ**

Рідню, Друзів і Знайомих повідомляємо, що дня 3-го травня 1969 р. в Коломиї померла наша **МАМА й БАБЦЯ**

бл. п.

ІВАННА ЕМІЛІЯ з ГЕРАСИМОВИЧІВ ВОНСУЛЬ

Похована дня 5-го травня 1969 р. в Коломиї.

Прибиті горем:

МИКОЛА — син в Коломиї
МАРІЯ — дочка в Коломиї
ІВАН — син
НАТАЛІЯ — невістка
ЮРІЙ — внук
А. ЛОТОЦЬКА — сваха

•

Замість квітів на могилу Мами, складаємо 20.00 долярів на Українську Радіопрограму оо. Василіян в Дітройті.

Загальні Збори В-ва „Червона Калина"

В неділю 4 травня ц.р. відбулися в Українському Народному Домі в Ню Йорку річні Загальні Збори Видавничої Кооперативи „Червона Калина", на яких проводив голова Дирекції, д-р Володимир Галан та секретарював інж. І. Вінтоняк. Звіти склали ред. Роман Купчинський і дир. Петро Постолюк. Однаково звітодавці, як дискутанти висловили жаль, що не тільки загалом впала почитність в американсько-українській громаді, але, зокрема, наші люди виявляють замале зрозуміння для такого видавництва, як „Червона Калина", яке має спеціяльне завдання — плекати культ української визвольної війни та української історичної традиції. В-во „Червона Калина", відновлене у Ню Йорку за зразком такого В-ва у Львові, видало вже багато високовартісних книжок. Останньою книжковою появою була „Батерія смерти" д-ра Володимира Галана, найближчим великим твором будуть „Крути" д-ра Степана Ріпецького.

Переобрано нову Дирекцію в дотеперішньому складі, побільшивши її на 3-ох членів з-поза Ню Йорку.